

“Wat kun je nou eigenlijk met die planten?”

Van de varens in het havengebied tot stoepgroenten, die wortel schieten tussen de stoeptegels van de stad. Als plantenliefhebber en zelfstandig ondernemer weet Claud Biemans heel wat stadsgenoten te betrekken bij de plantengroei van Amsterdam. “Het is een eyeopener voor mensen dat natuur gewoon léuk kan zijn.”

Tekst Kees Quaadgras

Varens vormen een belangrijk onderdeel van Claud Biemans' plantenleven. Samen met tien gespecialiseerde vrijwilligers van de Werk- en Adviesgroep Muurplanten Noord-Holland inventariseert ze alle Amsterdamse kades, inclusief die van 't IJ.

“De gegevens worden gebruikt door de gemeente Amsterdam”, vertelt Claud. “De gemeente houdt in het onderhoud van de kademuren rekening met onze informatie over zeldzame varens, bijvoorbeeld door het gebruik van zachte mortel zodat de wortels van varens daarin houvast vinden. En aannemers werken ook mee. Een paar jaar geleden zag ik in een bouwkeet een afbeelding van varens, met de tekst ‘hier werken wij omheen’. Weet je trouwens dat Amsterdam

voor varens dé toplocatie van Nederland is? Nog meer dan de mergelgroeven in Limburg.”

‘KUN JE ZE ETEN?’

Een dia-avond met honderd foto's van planten in het Oostelijk Havengebied leidde bij één van de bezoekers tot de verzuchting: “Ja, leuk hoor, maar wat kún je nou eigenlijk met die planten? Kun je ze eten? Of zijn ze misschien medicinaal van toepassing?”

Claud: “Ik dacht toen: ja, dat is wel een heel goede vraag. En eigenlijk ook veel interessanter.” Het gevolg: een nieuw boekje *De wilde planten van het IJ-eiland*, met naast de vermelding van de standplaats informatie over het gebruik ervan als groente, als kruid en - met een knipoog - als geneesmiddel.

Het boekje werd gepresenteerd tijdens een Amsterdams Open Havenfestival. Claud, voor de gelegenheid voorzien van een baard en, verkleed als - mannelijke - heks, hield rondleidingen en bediende haar cliëntele aan de ‘placebobar’, waar kruiden tegen allerlei kwaaltjes verkrijgbaar waren.

“Een placebobar”, zegt Claud. “Want je moet

er natuurlijk wel in geloven, anders werkt het niet. Zo hadden we gedroogde vlasbekjes, tegen etterige wonden, onderbeenzweren en aambeien. Het was echt een eyeopener voor mensen dat natuur gewoon léuk kan zijn. En voor ons was het leuk om mensen op een grappige manier meer kennis te geven van planten.”

FYSIEK BEZIG

De afgelopen vijftien jaar heeft Claud Biemans zich opgewerkt van een volslagen leek op floragebied tot een plantenskundige die met haar kennis aan de weg timmert, vooral in Amsterdam. Niet om er rijk van te worden, maar om mensen in te laten zien dat planten leuk zijn, en dat er meer is dan alleen maar droog determineren en inventariseren.

Het is voor Claud een ideale combinatie: in het veld flink fysiek bezig zijn en tegelijkertijd de natuur bestuderen. “Ik ben graag buiten en kijk dan graag om me heen. Ik vind het leuk om over kades te klimmen, door een rietveld te lopen, en te fietsen door de bergen. Tijdens al die bezigheden kijk ik veel om me heen, naar de natuur en vooral naar

ONTHEFFING TONGVARENS

Het beschermen van planten staat hoog in het vaandel van de Werk- en Adviesgroep Muurplanten. Soms lukt dat, zoals in het grote verhaal wordt gemeld. Een andere keer lukt het niet, zoals in het geval van de verbreding van de kade bij de passagiersterminal langs 't IJ. Daar is over een groep zeldzame en beschermde tongvarens heen gebouwd die daardoor het loodje legden.

De Werk- en Adviesgroep Muurplanten kaartte het aan bij de AID, de Algemene Inspectiedienst. Die dreigde de gemeente Amsterdam met een forse boete wegens het zonder vergunning verwijderen van zeldzame planten. De Havendienst van Amsterdam heeft toen alsnog een ontheffing aangevraagd.”

Claud: “Er zijn wel meer tongvarens op andere plekken in Amsterdam, in 2009 in totaal wel tweeduizend verspreid over de stad, maar dit was een echte hotspot.”

De glansschildvaren, een verwilderde tuinplant als onderdeel van de stadsnatuur

Claud Biemans verkleed als kruidenheks: "een grappige manier om mensen kennis te geven van planten".

bijzondere planten. In de bergen kunnen dat bijvoorbeeld orchideeën zijn."

Claud houdt zich al zo'n vijftien jaar met planten bezig. Ze kwam destijds te wonen in het Oostelijk Havengebied van Amsterdam. Claud: "Daar zag ik zoveel rare planten. Die wilde ik graag leren kennen."

Om te beginnen schafte ze zich een simpele flora aan. Het determineren viel aanvankelijk niet mee, maar het lukte haar wel. Ze legde een fotoverzameling aan van wat ze tegenkwam. Dit leidde tot het artikel Honderd bloeiende bloemetjes, dat werd gepubliceerd in de buurtkrant De Kadefrant.

HEUKELS

Als gevolg van die publicatie werd zij benaderd door Ton Denters, die haar voorstelde bij Floron te komen. "Dat betekende aan de slag met Heukels' *Flora van Nederland*", vertelt Claud, "en het inventariseren van kilometerhokken. Daarnaast nam ik deel aan onderzoeksweekenden. Dan leer je veel van andere mensen. En het leuke van andere gebieden is dat daar weer andere soorten groeien. Je kennis van planten neemt dan snel toe."

Op de dag van het interview is er net zo'n onderzoeksweekend achter de rug, half juli 2011 in Amsterdam. Claud werkte niet alleen mee aan de inventarisatie, maar ook bij het

Ook in de stad kun je zoeken naar eetbare planten. Beeld Theun Karelse

zoeken van sponsors, de publiciteit en koken voor de deelnemers.

"We ontdekten nog enkele bijzondere planten, zoals Dodemansvingers en het Laksteeltje, een soort grasje. Dat laatste groeide op een plek best wel massaal. Dat zijn toch bijzondere planten voor Amsterdam. En dan nog *Reseda odorata*, een plant die tussen 1896 en 1973 zeldzaam als adventief in Nederland is gevonden en die niet in Heukels' flora staat. Ik denk dat er ook nog geen Nederlandse naam voor bestaat."

NIEUWE AMSTERDAMMERS

Het onderzoek in de stad door Floron Amsterdam en Clauds belangstelling voor planten en met name de zeldzamere soorten leidde tot een in eigen beheer uitgegeven boekje: *De nieuwe Amsterdammers*. Uitgedeeld aan de deelnemers van het inventarisatie weekend. In het boekje zo'n dertig planten die de afgelopen tijd voor het eerst in de hoofdstad zijn ontdekt.

"Zo hebben we hier de kransnemesia (*Nemesis melissaefolia*) uit Zuid-Afrika. Die staat al jaren, in ieder geval sinds 1999, op een plek in Amsterdam-West, maar inmiddels al op zes plaatsen. Begin juli ontdekten we een *Polystichum polyblepharum*, afkomstig uit Japan. Het grappige was dat we dit ontdekten omdat een boot die ik voor de excursie geregeld had, te laat was. Toen liep ik met de excursiedeelnemers, waaronder Duitse varenskundigen naar een stijve naaldvaren die niet per boot bereikbaar was en zij zagen meteen dat het geen stijve naaldvaren was, maar een *Polystichum polyblepharum*. Ze kenden deze soort goed uit varentuinen. Ton Denters heeft daarop alle bekende stijve naaldvarens in Amsterdam nagekeken, en nu blijkt dat de *Polystichum polyblepharum* op meerdere plaatsen in de stad staat. Ook op andere plaatsen in Nederland is deze tuinvaren verwilderd gevonden."

Claud denkt dat de exotische planten op verschillende manieren Amsterdam bereiken:

"Via sporen natuurlijk, dat geldt voor de varens, via tuincentra en zaadhandel, maar ook met reizigers uit alle delen van de wereld en verder via schepen en haventerreinen."

GROENTE VAN DE STOEP

Claud Biemans' timmeren aan de weg maakt dat mensen haar wel weten te vinden. "Je wordt gebeld met allerlei vragen. Zo heb ik met drie rondleidingen meegewerkt aan kunstprojecten in Almere, met wilde planten in de hoofdrol. En in München ga ik een project doen met eetbare wilde planten die op de stoep groeien."

'We hadden gedroogde vlasbekjes, tegen etterige wonden, onderbeenzweren en aambeien.'

Eten van de stoep? Die hadden we nog niet gehad. Het blijkt alweer een in eigen beheer uitgegeven boekje te zijn: *Stoepgroente*. Dit keer over reguliere, bij de groenteboer verkrijgbare groenten. Alleen, de in het boekje afgebeelde groenten, liggen niet in kisten of koelkasten, maar groeien gewoon in de stad. Tussen de stoeptegels, op een braakliggend landje, of ergens in een bloempot tussen stapels stenen. Wortel, boekweit, venkel. Tussen het stadse beton, steen, staal en glas. En soms, ook zomaar op een plaats waar je het niet verwacht, geen groente maar wel iets heel bijzonders: een Rietorchis, in een bloembak.

Meer informatie: www.floronamsterdam.nl